

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในหลักสูตรของกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดว่า ผู้ที่จะจบหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาต้องผ่านการฝึกสอน เพื่อที่จะได้ทราบแนวทางและสามารถที่จะนำหลักการ วิธีการ ตลอดจนกลวิธีต่าง ๆ ในการเรียนการสอนไปใช้ปฏิบัติในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹ ความเชื่อหรือปรัชญาที่ทำให้เกิดการฝึกสอนหรือฝึกงานนี้ มีพื้นฐานมาจากความคิดในการฝึกงานของวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ เช่น แพทย์ วิศวกร เป็นต้น ซึ่งถือกันว่าวิชาชีพชั้นสูงนั้นสมควรให้มีการฝึกงานจากสถานการณ์จริง ทั้งนี้เพื่อให้รู้จักและเข้าใจสภาพของงานนั้น ๆ ตามความเป็นจริง อาชีพครูก็เป็นอาชีพหนึ่งซึ่งถือว่าอยู่ในระดับวิชาชีพชั้นสูงด้วย ฉะนั้นจึงควรถือเอาการฝึกงานภาคสนาม (Field Work) เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร²

เกี่ยวกับความสำคัญของการฝึกสอนนี้ มีผู้กล่าวว่า "การฝึกสอนเป็นรายวิชาที่มีความสำคัญที่สุดเท่าที่ได้เรียนมา"³ การฝึกสอนจัดว่าเป็นวิชาการทางการศึกษาภาคปฏิบัติที่จำเป็นมาก เพราะเป็นส่วนประกอบที่ถือว่าเป็นหัวใจของโครงการฝึกหัดอาชีพครูทุกชั้นและทุกประเภท เนื้อหาของการฝึกสอนนั้นก็เหมือนกับการออกฝึกงานในวิชาชีพทางด้านอื่น ๆ จัดว่าเป็นกิจกรรมขั้นสุดท้ายก่อนที่จะให้ประสบการณ์ตรงแก่นักเรียนฝึกสอนก่อนที่จะออกไปมีอาชีพ

¹กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2508 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2508), หน้า 54.

²Thomas J. Brown and Serafina Fiore Banich, Guiding a Student Teacher (New York: Harper & Row, Publishers, 1962), p. 1.

³Thomas J. Brown, Guiding a Student Teacher (New York: Harper & Row, Publishers, 1968), p. VII.

ครูประจำการจริง ๆ⁴

เคอติส และ แอนดรูว์ (Curtis and Andrews) สรุปไว้ว่า การฝึกสอนเป็นช่วงระยะเวลาที่นักเรียนฝึกสอนได้รับการแนะแนวในการเรียนรู้เกี่ยวกับหน้าที่ต่าง ๆ ของครู และในทัศนของนักเรียนฝึกสอนเองก็มีความเห็นว่า การฝึกสอนมีความสำคัญ 2 ประการ คือ เป็นประสบการณ์ที่แท้จริงและเป็นภาคปฏิบัติ ประการหนึ่ง และการประสบความสำเร็จในการฝึกสอนก็เหมือนกับเป็นความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้วย อีกประการหนึ่ง⁵

จรรยาทัศน์ ทุกกะมาน ให้ความเห็นไว้ว่า โครงการฝึกสอนจะต้องช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจถึงความต้องการของนักเรียน และเทคนิคการสอนวิธีการต่าง ๆ ที่จะต้องใช้เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับความต้องการของโลกสมัยใหม่ ผู้ที่จะเริ่มเป็นครูต้องมี การเตรียมพร้อมเพื่อจะได้เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่ซับซ้อน⁶ ฉะนั้นการฝึกสอนจึงมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นคือ เพื่อให้บัณฑิตได้นำเอาทฤษฎีทางการศึกษาและความรู้ทางวิทยาการ มาทดลองใช้สอนนักเรียนให้โดยลติ นักเรียนฝึกสอนจะได้เรียนรู้ว่ามีอะไรบางอย่างที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน และเป็นโอกาสที่จะพัฒนาบุคลิกภาพ ทัศนคติ และความเจริญงอกงามทางอาชีพครู โดยได้เริ่มต้นอย่างถูกต้องตามแบบฉบับที่สมควร⁷

⁴คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ข้อเสนอแนะในการฝึกสอน (พระนคร: 2503), หน้า 2.

⁵Dwight K. Curtis, and Leonards O. Andrews, Guiding Your Student Teacher (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, Inc., 1962), p. IX.

⁶Charoontasana Bukkamana, Handbook for Student Teaching (Bangkok: USOM, 1965), p. 13.

⁷คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เรื่องเดิม, หน้า 4.

สำหรับจุดมุ่งหมายของการฝึกสอน โทมัส เจ บราวน์ (Thomas J. Brown) เห็นว่า การฝึกสอนควรมีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. เป็นโอกาสทดลองใช้ทฤษฎีที่ได้เรียนมา
2. เป็นโอกาสที่จะประเมินผลตัวเอง
3. เป็นโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถของตัวเอง
4. เพื่อให้เกิดความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู⁸

ส่วน เคอร์ติส และ แอนดรูว์ (Curtis and Andrews) เขียนไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการฝึกสอนก็เพื่อจะให้ให้นักเรียนฝึกสอนได้มีโอกาสสร้างความรู้ทางอาชีพ สร้างทักษะทางอาชีพ และการตัดสินใจทางอาชีพ⁹

จากผลของการสำรวจแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกสอนของสถาบันฝึกหัดครูภาคพื้นเอเชีย มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ได้สรุปประเภทของจุดมุ่งหมายในการฝึกสอนไว้เป็น 6 ประเภท คือ

- ประเภทที่ 1 พัฒนาความสามารถของนักเรียนฝึกสอนในการแปลความหมายของทฤษฎีที่ได้เรียนมาแล้วออกมาเป็นการปฏิบัติ โดยเฉพาะเกี่ยวกับวิธีสอน
- ประเภทที่ 2 พัฒนาความเข้าใจของนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับจิตวิทยาของเด็ก
- ประเภทที่ 3 ฝึกให้นักเรียนฝึกสอนมีความมั่นใจในตนเอง มีความคิดริเริ่ม และมีความสามารถในการที่จะปฏิบัติการสอนซึ่งเป็นงานประเภทสร้างสรรค์
- ประเภทที่ 4 ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกสอนเข้าใจบทบาทต่าง ๆ ที่จะต้องรับมาปฏิบัติเมื่อเรียนสำเร็จออกไป โดยจัดให้นักเรียนฝึกสอนมีประสบการณ์หลายอย่างต่าง ๆ กันเกี่ยวกับบทบาทเหล่านั้น

⁸Thomas J. Brown, Student Teaching in a Secondary School (New York: Harper & Row, Publishers, 1968), pp. 2-4.

⁹Curtis, and Andrews, op. cit., p. 4.

ประเภทที่ 5 ให้นักเรียนฝึกสอนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของคนที่ในฐานะที่เป็นครู ให้ได้เข้าใจอย่างถูกต้องตรงกับชีวิตจริง โดยให้มีโอกาสเผชิญกับสถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในวงการครู

ประเภทที่ 6 ฝึกให้นักเรียนฝึกสอนมีทัศนคติอันถูกต้องเหมาะสมแก่อาชีพครู และฝึกมนุษยสัมพันธ์อันดี ให้สามารถทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อนครู และประชาชนในชุมชนที่ตนออกไปปฏิบัติงานนั้นได้¹⁰

จากความมุ่งหมายของการฝึกสอนดังกล่าวมาข้างต้นนี้ อาจสรุปเป็นความมุ่งหมายพื้นฐานของการฝึกสอน ได้ 3 ประการ คือ

1. นักเรียนฝึกสอนได้มีโอกาสใช้ทฤษฎีและวิธีสอนที่ได้เรียนมา
2. นักเรียนฝึกสอนได้ทำงานตามความสามารถ
3. นักเรียนฝึกสอนได้มีโอกาสประสบปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษา¹¹

จะเห็นได้ว่าการฝึกสอนเป็นประสบการณ์ที่สำคัญที่สุดของการฝึกหัดครู และเป็นส่วนที่สำคัญของการเตรียมเป็นครู หรืออาจกล่าวได้ว่า "สำคัญที่สุด"¹² ในช่วงระยะเวลาของการฝึกสอน นักเรียนฝึกสอนจะได้มีส่วนเข้าไปศึกษาสภาพการณ์ทุกอย่างของงานครู เพราะนักเรียนฝึกหัดครูมีความต้องการและจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ ฉะนั้นสิ่งที่ได้ฝึกจึงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

¹⁰ Edward Pires, "Basic Principles of Organization of Student Teaching," Newsletter from the Asian Institute of Education, Vol. 11, No. 2 (July-September, 1967), pp. 8-9.

¹¹ Brown, op. cit., p. 4.

¹² Elizabeth Hunter, and Edmund Amidon, Student Teaching : Case and Comments (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1964), p. 2.

* อย่างไรก็ตาม การฝึกสอนจะดำเนินไปด้วยดีไม่ได้ถ้านักเรียนฝึกสอนทำการฝึกสอนไปตามลำพัง แม้จะมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนมาแล้วจากสถาบันฝึกหัดครู แต่ก็ยังขาดความชำนาญในการที่จะใช้วิธีสอนนั้น ๆ ขาดความชำนาญในการจัดหาและใช้อุปกรณ์การสอน และขาดประสบการณ์โดยตรงในเรื่องเด็ก ฉะนั้นเมื่อนักเรียนฝึกหัดครูออกฝึกสอนจึงจำเป็นต้องมีผู้ที่ส่ง การสอนและช่วยฝึกหัดวิธีสอนให้ บุคคลที่ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ นอกจากอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัยครูแล้ว ก็ยังมีครู อาจารย์ในโรงเรียนฝึกสอนนั้น ๆ ที่เป็นอาจารย์ประจำชั้น และ/หรืออาจารย์เจ้าของวิชาที่นักเรียนฝึกสอนไปรับทำการสอน ซึ่งเรียกว่า "อาจารย์พี่เลี้ยง" ทำหน้าที่นิเทศการสอน ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการปฏิบัติงานแก่นักเรียนฝึกหัดครูอีกด้วย

✓ ในการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล เบอนาร์ด (Bernard) ได้ถามนักเรียนฝึกสอนว่าใครเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการฝึกสอนของเขา คำตอบที่ได้คือ อาจารย์พี่เลี้ยง เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เป็นผู้ที่ช่วยให้แบบอย่างทางด้านบุคลิกภาพและการปฏิบัติงาน¹³ อาจารย์พี่เลี้ยงมีความสำคัญยิ่งต่อการฝึกสอนของนักเรียนฝึกหัดครู อาจารย์พี่เลี้ยงสามารถชักนำนักเรียนฝึกสอนให้เข้าสู่อาชีพครูได้ โดยให้นักเรียน ฝึกสอนมีส่วนร่วมในงานของครูทั้งในด้านการสอน กิจกรรม และสังคม อาจารย์พี่เลี้ยงมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้คำแนะนำช่วยเหลือให้นักเรียนฝึกสอนมองเห็นงานและเข้าใจงานทั้งหมดของครู ช่วยสร้างลักษณะนิสัย และทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินอาชีพครู

ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยง มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

อาร์เธอร์ เรมอนด์ มีค (Arthur Raymond Mead) ได้กำหนดหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยงไว้ 6 ประการ คือ

1. เยี่ยมชั้นเรียนเพื่อดูความเรียบร้อยในการทำงานของนักเรียนฝึกสอน
2. ประชุมปรึกษาหารือกับนักเรียนฝึกสอน

¹³Rabin Bernard, "Who are Supervising Teachers," The Supervising Teacher (IOWA: WMC. Brown Co., Inc., 1959), p. 2.

3. สาธิตการสอน
4. ให้คำแนะนำบางเรื่องแก่นักเรียนฝึกสอนในการทำบันทึกการสอน
5. สอนหนังสือด้วย
6. ทำรายงานเสนอครูใหญ่¹⁴

ละเมียด ลิมอักษร เห็นว่า อาจารย์พี่เลี้ยงควรมีหน้าที่

1. ให้การต้อนรับในฐานะที่นักเรียนฝึกสอนมาช่วยทำประโยชน์ให้
2. ให้ความเป็นมิตรและเห็นอกเห็นใจ
3. ให้ความช่วยเหลือแนะนำทั้งในด้านการสอน การปกครอง และการวางตัวกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับและร่วมงานด้วย
4. ดูแลการสอนของนักเรียนฝึกสอนอย่างใกล้ชิด ไม่ทอดทิ้งให้ทำการสอนตาม

ลำพัง

5. ชี้แจงให้นักเรียนฝึกสอนเข้าใจอำนาจและหน้าที่ของครู
6. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนทราบถึงแหล่งอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ตลอดจนวิธี

ใช้อุปกรณ์นั้น ๆ

7. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนได้คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน
8. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
9. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนรู้จักพิจารณาตัวเองว่าดีหรือบกพร่องอย่างไร และ

ควรปรับปรุงตัวเองอย่างไร

10. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนมีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่
11. ช่วยแนะนำการปฏิบัติงานอื่น ๆ นอกจากการสอน มีการจัดกิจกรรมนอก

หลักสูตร

12. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

¹⁴ Arthur Raymond Mead, Supervised Student-Teaching (New York: Johnson Publishing Company, 1930), p. 581.

13. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนฝึกสอนสนใจซักถามข้อความต่าง ๆ
14. คัดต่อให้ความร่วมมือกับอาจารย์นิเทศก์ของวิทยาลัย
15. มีการประชุมหารือกันบ่อย ๆ เพื่อพิจารณาผลงานการสอนของนักเรียน

ฝึกสอน

16. แนะนำหนังสือคู่มือต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เป็นครูที่ดี
17. ช่วยในการเตรียมการสอนและการวัดผลการสอน
18. วิจารณ์การสอนของนักเรียนฝึกสอนพร้อมทั้งให้คำแนะนำ
19. แสดงการสอนให้นักเรียนดู
20. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนรู้จักวัดผลการสอน¹⁵

สำหรับกรมการฝึกหัดครู ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยงในการปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียนฝึกสอน ว่า

1. แนะนำนักเรียนฝึกสอนต่อเด็กในชั้นเรียน
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกสอนได้สังเกตการสอนของอาจารย์พี่เลี้ยงก่อน

ทำการสอน

3. แนะนำให้นักเรียนฝึกสอนทราบถึงภาวะการเรียนของเด็ก การปกครองชั้น งานประจำชั้น เช่น สมุดรายนงาน บัญชีเรียกชื่อ เป็นต้น
4. แนะนำให้นักเรียนฝึกสอนทราบถึงชนิดและจำนวนอุปกรณ์การสอนในโรงเรียน ตลอดจนแหล่งวิทยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น
5. เตรียมงานร่วมกับนักเรียนฝึกสอน
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกสอนได้นำเอาหลักวิชาที่ได้เรียนมาใช้อย่างจริงจัง

ในการสอน

7. ปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียนฝึกสอน

¹⁵ละเมียด ลิมอักษร, คู่มือการฝึกสอน สมาคมการศึกษา จุลสารฉบับที่ 4 (พระนคร: โรงพิมพ์การช่างวุฒิศึกษา, 2500), หน้า 2-4.

8. แนะนำส่งเสริมให้นักเรียนฝึกสอนคุ้นเคยกับชาวบ้าน
9. ร่วมมือกับนักเรียนฝึกสอนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ
10. ช่วยประเมินผลงานของนักเรียนฝึกสอน¹⁶

อย่างไรก็ดี สเตรทเมเยอร์ และ ลินด์ซีย์ (Stratemeyer and Lindsey)

ได้สรุปหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยงไว้ คือ

1. แนะนำนักเรียนฝึกสอนในค่านิยมกิจกรรมต่าง ๆ ทุกวันในห้องเรียน
2. ทำงานนิเทศการสอนร่วมกับอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัย โดยแจ้งให้ทราบถึงการทำงาน of นักเรียนฝึกสอน และร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ศึกษาหาความรู้และปรับปรุงการสอนของตนเองเสมอ
4. ศึกษาหลักสูตรของวิทยาลัยโดยทั่ว ๆ ไป และโครงการฝึกสอน เพื่อความเข้าใจและมีความเชี่ยวชาญในการทำงานนิเทศการสอน
5. เสนอข้อเสนอนแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรของวิทยาลัย
6. ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนได้มีประสบการณ์ในงานอาชีพครูทุก ๆ ด้านจากการฝึกสอน¹⁷

จากหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยงดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ขณะที่นักเรียนฝึกสอนฝึกสอนอยู่ในโรงเรียนฝึกสอนนั้นจะอยู่ใกล้ชิดกับอาจารย์พี่เลี้ยงตลอดเวลา ฉะนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เป็น "ครู" ให้แก่นักเรียนฝึกสอนก็คือ อาจารย์พี่เลี้ยง โดยจะเป็นผู้ดูแลช่วยให้นักเรียนฝึกสอน

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶กรมการฝึกหัดครู, คู่มือปฏิบัติสำหรับครูในโครงการฝึกหัดครูชุมชน (พระนคร: โรงพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2505), หน้า 51-53.

¹⁷Florence B. Stratemeyer, and Margaret Lindsey, Working With Student Teachers (New York: Bureau of Teachers College, Columbia University, 1958), p. 97.

ประสบความสำเร็จจากประสบการณ์ที่ได้รับในการฝึกสอน¹⁸ หน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอน ทั้งในด้านเกี่ยวกับการสอน การศึกษาเด็ก งานประจำวันอื่น ๆ ตลอดจนช่วยให้นักเรียนฝึกสอนแก้ไขปัญหาที่พบในระหว่างฝึกสอนอยู่ในโรงเรียน นอกจากนี้อาจารย์พี่เลี้ยงยังเป็นเสมือนครูแจกกอสำคัญๆ ของโครงการฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงอาจจะช่วยให้นักเรียนฝึกสอนเป็นครูที่มีความสามารถก็ได้ ถ้านักเรียนฝึกสอนร่วมมือกับอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด¹⁹

ในการฝึกสอนของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง นักเรียนฝึกสอนจะได้รับมอบหมายให้สอนวิชาการในชั้นเรียนและทำหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งครูจะต้องปฏิบัติในระดับประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาตอนต้น ความหลักสูตรของการฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง นักเรียนฝึกหัดครูระดับนี้จะมีโอกาสเลือกเรียนวิชาเอกและวิชาโทตามที่ตนถนัด นักเรียนฝึกสอนผู้ใดที่เลือกเรียนวิชาเอกหรือวิชาโทในสาขาวิชาสังคมศึกษามักจะได้ฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลาย หรือในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาจารย์พี่เลี้ยงของนักเรียนฝึกสอนที่ได้รับหน้าที่สอนวิชาสังคมศึกษาและอาจทำหน้าที่พิเศษอื่น ๆ ไปด้วย จะช่วยนิเทศการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอน ตลอดจนช่วยเหลือแนะนำในการปฏิบัติงานอื่น ๆ และช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ไปด้วย

✓ อออสกีย์ (Orlosky) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการฝึกสอนของนักเรียนฝึกสอน โดยสรุปว่า อุปสรรคต่อความสำเร็จของการฝึกสอนอย่างหนึ่งคือ ปัญหาที่เกี่ยวกับอาจารย์พี่เลี้ยง กล่าวคือ อาจารย์พี่เลี้ยงทำหน้าที่ของตนในการนิเทศการฝึกสอนไม่มาก

¹⁸ Harold P. Adams, and Frank G. Dickey, Basic Principles of Student Teaching (New York: American Book Company, 1959), pp. 4-6.

¹⁹ John U. Michaelis, and Dumas E., The Student Teacher in The Elementary School (New York: Prentice-Hall, 1960), p. 13.

เท่ากับงานในหน้าที่อย่างอื่น ๆ และไม่ได้คำนึงถึงกิจกรรมการฝึกสอนมากนัก ทั้งนี้เพราะมีเวลาไม่พอ²⁰

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การฝึกสอนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรได้แก่ ความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันระหว่างนักเรียนฝึกสอนกับอาจารย์พี่เลี้ยง ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ทางค่านอาจารย์พี่เลี้ยง เห็นว่า นักเรียนฝึกสอนเตรียมตัวเพื่อการสอนน้อยเกินไป ใช้วิธีสอนไม่ดี มุ่งเนื้อหาวิชาการมากเกินไป บุคลิกภาพไม่ดี เช่น ซื่อาย ไม่เชื่อมั่นในตนเอง ขาดความรับผิดชอบ วางตัวไม่เหมาะสม เช่น ทำตัวคล้ายเพื่อนเล่นกับเด็ก และมักจะไม่ยอมรับในเมื่ออาจารย์พี่เลี้ยงประเมินผลการสอนให้ทราบว่านักเรียนฝึกสอนยังสอนไม่ดี

2. ทางค่านนักเรียนฝึกสอน เห็นว่า การฝึกสอนเป็นรายวิชาอย่างหนึ่งที่ต้องจำเป็นต้องทำ และอาจารย์พี่เลี้ยงมักจะไม่นิยมเปิดโอกาสให้คนใช้วิธีสอนที่ตนคิดว่าเหมาะสมได้เลย และในตอนที่ผลการปฏิบัติงาน อาจารย์พี่เลี้ยงจะไม่ให้ความยุติธรรมอย่างเพียงพอ²¹

จากการวิจัยสภาพการฝึกสอนของนิสิตฝึกสอนวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ละเอียด การุณยะวนิช พบว่านิสิตต้องการให้อาจารย์พี่เลี้ยงให้ความร่วมมือในการสอนให้มากขึ้น นิสิตต้องการให้อาจารย์พี่เลี้ยงให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสอน การปกครองชั้น รวมทั้งให้ความเป็นกันเองกับนิสิตให้มากยิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุปก็คือ อาจารย์พี่เลี้ยงกับนิสิตฝึกสอน

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁰ Donald E. Orlosky, "Performance Relative Importance and Factors Which Prevent Performance of Certain Activities in Student Teaching," Dissertation Abstracts, 20 (February-March, 1960), 3211-A.

²¹ Hunter, and Amidon, op. cit., p. 158.

ขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีการติดต่อประสานงานกันเท่าที่ควรนั่นเอง²²

นอกจากนี้ แบลนตัน (Blanton) ยังได้วิเคราะห์โครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูแห่งรัฐแอปพาလာเชียน (Appalachian State Teachers College) และเสนอแนะว่า ทางวิทยาลัยควรจัดปฐมนิเทศครู อาจารย์ตามโรงเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์พี่เลี้ยง ควรพิจารณาจัดการสัมมนาอาจารย์พี่เลี้ยง และจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการนิเทศการสอนให้แก่อาจารย์พี่เลี้ยงด้วย²³

ผลของการวิจัยที่เกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการฝึกสอนดังกล่าวนี้อาจสรุปได้ว่า อาจารย์พี่เลี้ยงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้โครงการฝึกสอนประสบความสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม นักเรียนฝึกสอนและอาจารย์พี่เลี้ยงต่างก็มีปัญหาในการติดต่อประสานงานกัน ส่วนทางวิทยาลัยครูก็ต้องการให้ความช่วยเหลือแก่อาจารย์พี่เลี้ยงทางด้านกาปฏิบัติงานนิเทศการสอนด้วย

สำหรับปัญหาของอาจารย์พี่เลี้ยงในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษานั้นยังไม่มีผู้ศึกษาโดยตรง แต่ได้มีผู้ศึกษาไว้ในสาขาวิชาอื่น ๆ หรือมีฉะนั้นก็ศึกษาไว้อย่างกว้าง ๆ เช่น ไบเออร์ และ ไอริช (Byers and Irish) กล่าวถึงปัญหาของอาจารย์พี่เลี้ยงในขณะปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียนฝึกสอนว่า "ในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างอาจารย์พี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนนั้น อาจารย์พี่เลี้ยงบางคนรู้สึกอายต่อนักเรียนฝึกสอน หรือมีความเกรง

²² ละออ การุณยะวานิช, "สภาพการฝึกสอนของนิสิตสาขาประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร" (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2512), หน้า 98.

²³ Roy R. Blanton, Jr., "An Analysis of the Full-time Off-Campus Student Teaching Program in the Secondary Schools at Appalachian State Teachers College," Thesis Abstract Series, 9 (1957), 26-27.

กล่าวว่าประสพความยุ่งยากในการทำงาน²⁴ ส่วน เดอ กรานา (De Grana) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของอาจารย์พี่เลี้ยงที่ทำงานในโครงการฝึกสอนของมหาวิทยาลัยเปอร์โตริโก พบว่า อาจารย์พี่เลี้ยงมีปัญหาในการช่วยนักเรียนฝึกสอนให้สามารถประเมินผลตนเองและเข้าใจระเบียบวินัยตามระบอบประชาธิปไตยขณะฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงไม่มีเวลาที่จะช่วยให้นักเรียนฝึกสอนได้ลองใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธีและไม่สามารถจะช่วยให้นักเรียนฝึกสอนมีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ได้ เป็นต้น สำหรับความต้องการของอาจารย์พี่เลี้ยงนั้นต้องการให้หน่วยงานทางด้านการศึกษารัฐและทางมหาวิทยาลัยร่วมมือจัดบริการให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการนิเทศการสอน และต้องการให้นักเรียนฝึกสอนมีความพร้อมมากกว่าที่เป็นอยู่เมื่อจะออกฝึกสอน²⁵ นอกจากนี้ ฉันทลักษณ์ ศรีนิลทา ยังได้ศึกษาจากอาจารย์พี่เลี้ยงที่นิเทศการสอนของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรากฏว่า อาจารย์พี่เลี้ยงประสบปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ไม่มีเวลาพอที่จะช่วยเหลือนิสิตฝึกสอนได้เพียงพอ และการประสานงานกับอาจารย์นิเทศจากมหาวิทยาลัยยังไม่ดีพอ²⁶

อุปสรรคของโครงการฝึกสอนและปัญหาต่าง ๆ ของอาจารย์พี่เลี้ยงดังกล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า หน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์พี่เลี้ยงนี้มีความสำคัญที่สุดในการฝึกสอนของนักเรียนฝึกสอน ด้วยเหตุนี้ การที่จะได้ทราบถึงปัญหาตลอดจนความต้องการ

²⁴Loretta Byers, and Elizabeth Irish, Success in Student Teaching (Boston: D.C. Heath and Company, 1961), p. 5

²⁵Lydia D. De Grana, "A Study of Determine the Professional Problems of the Elementary School Cooperating Teachers of the University of Puerto Rico," Dissertation Abstracts, 27 (April, 1966), 980-A.

²⁶ฉันทลักษณ์ ศรีนิลทา, "บทบาทของอาจารย์ช่วยฝึกสอนที่มีต่อการฝึกสอน" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), หน้า 180-183.

ของอาจารย์พี่เลี้ยงในขณะนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาอาจเป็นทางหนึ่งที่จะทราบถึงสาเหตุของปัญหาว่าเกิดจากอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางแก้ไขและป้องกันปัญหาดังกล่าวได้ถูกต้อง รวมทั้งจะได้หาทางช่วยเหลืออาจารย์พี่เลี้ยงในการปฏิบัติงานนิเทศการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์สอนวิชาสังคมศึกษา ณ สถาบันฝึกหัดครู และเคยทำหน้าที่เป็นอาจารย์นิเทศในโครงการฝึกสอน จึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือของอาจารย์พี่เลี้ยงในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง จากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร เพื่อจะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้โครงการฝึกหัดครูประสบผลสำเร็จในการผลิตครูสังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพแก่ประเทศชาติอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพการทั่ว ๆ ไปในการที่อาจารย์พี่เลี้ยงดำเนินการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง จากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจารย์พี่เลี้ยงประสบในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา
3. เพื่อศึกษาถึงความต้องการของอาจารย์พี่เลี้ยงในด้านต่าง ๆ ในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา
4. เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีต่อการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง จากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญดังนี้ คือ

1. จะช่วยให้ทราบถึงภูมิหลังและสภาพการทั่ว ๆ ไปที่อาจารย์พี่เลี้ยงปฏิบัติงานนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง

2. จะช่วยให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจารย์พี่เลี้ยงประสบในขณะทำหน้าที่เทศการสอนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูง

3. จะช่วยให้ทราบถึงความต้องการของอาจารย์พี่เลี้ยงทั้งในสถานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนฝึกสอน และทางคณาวิทยาลัย เพื่อประโยชน์ในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูง

4. จะช่วยให้ทราบความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ และต่อการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา

5. จะได้ใช้ผลของการศึกษาวิจัยทั้ง 4 ข้อข้างต้นนี้เป็นแนวทางพิจารณาเสนอแนะต่อสถาบันฝึกหัดครูในการช่วยเหลืออาจารย์พี่เลี้ยงให้สามารถดำเนินการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาอย่างได้ผลดี และจะได้ใช้ผลการวิจัยเพื่อพิจารณาเสนอแนะต่อสถาบันฝึกหัดครูในการผลิตครูสังคมศึกษาที่มีความสามารถให้แก่ประเทศชาติต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารัั้งนี้ศึกษาเฉพาะสภาพการทั่วไปในการดำเนินงาน ปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงที่นิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูง จากวิทยาลัยครูต่อไปนี้

1. วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. วิทยาลัยครูธนบุรี
3. วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
4. วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์
5. วิทยาลัยครูจันทระเกษม

อาจารย์พี่เลี้ยงจะนิเทศการสอนของนักเรียนฝึกหัดครูซึ่งออกฝึกสอนตามหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2516

คำจำกัดความ

1. การนิเทศการสอน หมายถึง การช่วยเหลือแนะนำและดูแลนักเรียนฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา และทำงานในหน้าที่อื่น ๆ ของครู รวมทั้งวัดผลการฝึกสอนของนักเรียนฝึกสอนด้วย
2. อาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึง ครู อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนฝึกสอน ซึ่งจะนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนที่อยู่ในความรับผิดชอบของคนตลอดระยะเวลาที่ฝึกสอนอยู่ในโรงเรียนฝึกสอนนั้น ๆ
3. นักเรียนฝึกสอน หรือนักเรียนครู หมายถึง นักเรียนฝึกหัดครูของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ซึ่งออกฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตร ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ในภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2516
4. โรงเรียนฝึกสอน หมายถึง โรงเรียนที่รับนักเรียนฝึกสอนจากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ให้ไปฝึกสอนในโรงเรียนนั้นตลอดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2516
5. อาจารย์นิเทศก์ หมายถึง อาจารย์จากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำหน้าที่นิเทศการสอนของนักเรียนฝึกสอนจากวิทยาลัยของตนในโรงเรียนฝึกสอน
6. วิชาสังคมศึกษา หมายถึง วิชาหน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ในระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น
7. ปัญหา หมายถึง สภาพการณ์หรือสิ่งที่ทำให้อาจารย์พี่เลี้ยงประสบความลำบากและไม่สะดวกในการดำเนินการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอน